

Fővárosi Ítéltábla

Az ügy száma:

1.Pf.20.528/2023/6.

A felperesek:

I. rendű felperes

Cím1 I. rendű

II. rendű felperes

Cím1 II. rendű

A felperesek képviselője:

Dr. Dóra Balázs Ügyvédi Iroda I. és II. rendű felperes képviselőjében

ügyvéd címe

Az alperes:

alperes

Cím2

Az alperes képviselője:

Dr. Illés Attila József Ügyvédi Iroda

ügyvéd címe2

A per tárgya:

végrendelet érvénytelenségének megállapítása

Az elsőfokú bíróság:

Budapest Környéki Törvényszék

A fellebbezéssel támadott határozat száma:

4.P.20.534/2020/109.

A fellebbezést benyújtó fél:

I. és II. rendű felperes

végzés

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú ítéletet hatályon kívül helyezi és az elsőfokú bíróságot az érdemi szaktól kezdődő új eljárásra és új határozat hozatalára utasítja.

Az I. rendű felperes és az alperes fellebbezési költségét személyenként 472.333 (négy-százhetvenkétezer-háromszázharminchárom) forintban, a II. rendű felperes fellebbezési költségét 1.722.333 (egy-millió-hétszázhuszonkétezer-háromszázharminchárom) forintban határozza meg.

A végzés ellen nincs helye fellebbezésnek.

Indokolás

[1] örökhagyót (a továbbiakban: örökhagyó) 2019. október 18-án súlyos állapotban vették fel a Kórházba, ahol 2019. október 30-án elhunyt. A zárójelentés szerint idült alkoholizmusban szenvedett, halálát májelégtelenség okozta.

[2] Halála bekövetkezéséig az örökhagyó a tulajdonában álló Cím2 szám alatti ingatlanban élt az élettársával, az alperessel, aki az örökhagyó halálát követően is az ingatlanban maradt.

[3] Az örökhagyó 2019. szeptember 7-én városban írásbeli magánvégrendeletet tett, amelyben az alperesre hagyta minden ingó és ingatlan vagyonát, így a város belterület, hrsz1-ű, „kivett lakóház, udvar” megjelölésű, természetben Cím2 szám alatti ingatlant (adó-és értékbizonyítvány szerinti értéke beköltözhetően 42.500.000 forint, lakottan 22.775.000 forint), a község külterület, hrsz2-ű, „szántó” megjelölésű ingatlan 1/6 tulajdoni hányadát (adó-és értékbizonyítvány szerinti értéke 58.000 forint), a község külterület, hrsz3-ű, „szántó” megjelölésű ingatlan 1/6 tulajdoni hányadát (adó-és értékbizonyítvány szerinti értéke 192.467 forint), a község külterület, hrsz4-ű, „szántó” megjelölésű ingatlan 1/6 tulajdoni hányadát (adó-és értékbizonyítvány szerinti értéke 51.200 forint), a község külterület, hrsz5-ű, „szántó” megjelölésű ingatlan 2633/16488 tulajdoni hányadát (adó-és értékbizonyítvány szerinti értéke 526.524 forint), a község zártkert, hrsz6-ű, „kert” megjelölésű ingatlan 1/6 tulajdoni hányadát (adó-és értékbizonyítvány szerinti értéke 666.666 forint), a község zártkert, hrsz7-ű, „kert” megjelölésű ingatlan 1/6 tulajdoni hányadát (adó-és értékbizonyítvány szerinti értéke 1.000.000 forint), valamint az banknál vezetett bankszámlaszám számú Magánszemélyek Folyószámlái követelést és kamatait (2019. október 30-án fennálló egyenleg: 9.598.450,85 forint), a SUZUKI DC GW250 Inazuma típusú, forgalmi rendszámú forgalmi rendszámú motorkerékpárt (értéke 300.000 forint), valamint a cég.-ben lévő 3.128.000 forint névértékű törzsbetétet.

[4] Az örökhagyó – akinek törvényes örököse szülője, az I. rendű felperes, valamint a korábban elhunyt szülője helyén testvére, a II. rendű felperes – végrendeletében az I. rendű felperest kizárta az öröklésből, továbbá végakaratként arra is kérte az I. rendű felperest, hogy mondjon le a kötelesrész iránti igényéről.

[5] A két lapból álló nyomtatott végrendeletet tanú1 és tanú2 – az örökhagyó barátai – írták alá végrendeleti tanúként.

[6] Az örökhagyó 155.090 forint összegű havi nyugdíját az bank kezelte a bankszámlaszám számú folyószámlán, arról rendszeresen 200.000 forint készpénzkivétel történt. E bankszámláról törlesztették az bankkal szemben fennálló kamat- és tőketartozást. 2018. november 30-ától kezdődően más bevétel nem jelent meg a számlakivonatokon.

[7] Az alperes 2018. november 13-án értékesítette a kizárólagos tulajdonát képező városli hrsz8-ű ingatlant 13.500.000 forint vételár ellenében, amelyből 12.950.000 forintot a vevő a fenti bankszámlára utalással teljesített. A bankszámla 2019. október 30-án fennálló egyenlege 9.598.450,85 forint volt.

[8] A hagyatéki eljárás során név1 közjegyző 11067/Ü/573/2018/13. számú, 2020. november 2-án kelt ideiglenes hatályú hagyatékátadó végzésének indokolásában megállapította, hogy az örökhagyó alakilag kifogástalannak tűnő magánokiratba foglalt végrendeletet tett. Az I. rendű felperes a végrendeletet nem fogadta el a hagyaték átadásának alapjául, vitatva annak érvényességét. A II. rendű felperes nyilatkozatot nem tett. A közjegyző az örökösöként érdekeltek közötti vitára tekintettel a hagyatékot ideiglenes hatállyal adta át az alperesnek.

[9] A felperesek keresetükben elsődlegesen annak megállapítását kérték a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban: Ptk.) 7:37. § (1), (2) és (3) bekezdése, a 7:17. § (1) bekezdés b) pontja, továbbá a 7:17. § (3) bekezdése alapján, hogy örökhagyó 2019. szeptember 7-én kelt végrendelete érvénytelen, tekintettel arra, hogy a több különálló lapból álló írásbeli magánvégrendelet valamennyi lapjáról hiányzik az örökhagyó aláírása. Kérték, hogy a végrendelet érvénytelensége folytán a bíróság állapítsa meg az

örökhagyó teljes hagyatékára vonatkozó törvényes öröklési rendet a Ptk. 7:37. § (2) bekezdése és a 7:63. § (1) és (2) bekezdése alapján

[10] Másodlagosan annak megállapítását kérték a Ptk. 7:11. § és 7:12. §-ára történő hivatkozással, a 7:37. § (1), (2) és (3) bekezdése alapján, hogy a végrendelet nem tekinthető végrendeletnek, az nem jött létre, mert a valóságban az okirat nem az örökhagyótól származik, annak egyik lapját sem örökhagyó írta alá, továbbá örökhagyó személyesen nem végrendelkezett. Kérték, hogy a bíróság állapítsa meg az örökhagyó teljes hagyatékára vonatkozó törvényes öröklési rendet a Ptk. 7:37. § (2) bekezdése és a 7:63. § (1) és (2) bekezdése alapján.

[11] Elsődleges és másodlagos kereseti kérelmük elutasítása esetére az I. rendű felperes harmadlagosan kérte a Ptk. 7:75. § alapján az alperes kötelezését arra, hogy kötelesrész jogcímén fizessen meg az I. rendű felperes számára 12.413.689 forintot, és ezen összegnek 2020. november 3-tól a kifizetés napjáig számított, a Ptk. 6:48. (1) bekezdés alapján járó törvényes mértékű késedelmi kamatát.

[12] Az alperestől perköltséget is igényeltek.

[13] Elsődleges kereseti kérelmükkel kapcsolatban előadták, hogy a végrendeleten az örökhagyótól származónak tűnő aláírás nem az örökhagyótól származik. Az örökhagyó a végrendelet egyik lapját sem írta alá, aláírása a végrendelet minden lapjáról hiányzik, ennek megfelelően a végrendelet alaki hiba okán érvénytelen.

[14] Ezt bizonyítja a keresetlevél benyújtását megelőzően felkért név² igazságügyi írásszakértő 2020. október 6-án kelt előzetes írásszakértői véleménye, amely szerint a végrendeleten szereplő aláírások valódisága jelentősen megkérdőjelezhető, valamint az előzetes vizsgálat alapján a kérdéses aláírások és az összehasonlító minták között számos eltérés áll fenn.

[15] Előadták, hogy az örökhagyó és a felperesek közötti mély érzelmi alapokon nyugvó, szeretetteljes anya-fia, illetve kielégítő testvéri kapcsolat állt fenn, a hagyatékba tartozó ingatlanok családi-eszmei értéket képező volta miatt is életszerűtlen és indokolatlan a végrendelet megtétele.

[16] Másodlagos keresetük vonatkozásában kifejtették, hogy a végrendelet nem felel meg a Ptk. 7:12. § rendelkezésének, mert bár az örökhagyó halála esetére szóló, vagyonelemeket érintő rendelkezést tartalmaz, azonban az okiraton lévő névaláírások a valóságban nem az örökhagyótól, hanem egy közelebbről nem ismert, de az örökhagyótól eltérő személytől származnak. Ebből következően az örökhagyó a valóságban személyesen nem végrendelkezett, a végrendelet jogi értelemben nem létezik, illetve létre nem jöttek tekintendő.

[17] Harmadlagos kereseti kérelmük körében előadták, hogy a perbeli hagyaték teljes értéke - figyelemmel a hagyatékátadó végzés 1-2. oldalán A-K-ig tartó felsorolásban szereplő értékekre, valamint a város belterület, hrszl-ú ingatlan tekintetében a perben kirendelt ingatlanforgalmi igazságügyi szakértő szakvéleményében megállapított, az örökhagyó halálkori beköltözhető forgalmi értékre - összesen 89.581.308 forint, ennek a hagyatéki terhekkel (hagyatékátadó végzés 2. oldal 1-3. tétekszám alatti összegek) csökkentett tiszta értéke pedig 74.482.133 forint, amely vonatkozásában az I. rendű felperes kötelesrészre jogosult.

[18] Az alperes a keresetek elutasítását, valamint a felperesek perköltségben marasztalását kérte.

[19] Előadta, hogy nem volt életszerűtlen, hogy az örökhagyó minden vagyonát rá hagyta, mivel 2007 januárjától egészen az örökhagyó haláláig élettársak voltak, kapcsolatuk

harmonikus volt, közösen alapított cégükben is együtt végeztek munkát. Ezzel szemben az örökhagyó kapcsolata az I. rendű felperessel időnként konfliktussal terhelt volt, míg a II. rendű felperessel rendszeres kapcsolatot nem is tartottak.

[20] Mind az elsődleges, mind a másodlagos kereseti kérelem vonatkozásában kiemelte, hogy a végrendeletet két tanú előtt írta alá az örökhagyó. név2 igazságügyi írásszakértő előzetes szakértői véleményében foglaltak szerint is további vizsgálatok szükségesek. A felperesek által a szakértő rendelkezésére bocsátott aláírások ugyanis mind a végrendelet keltét megelőzően több évvel korábbiak, így az örökhagyó betegsége mellett az időmúlás is befolyásolhatta az aláírásképváltozását. A következőkes bírósági gyakorlat szerint a végrendeleti tanúk vallomását a többi bizonyítékkal – így az írásszakértői véleménnyel – együtt kell figyelembe venni és azok bizonyító erejét mérlegelni.

[21] Az I. rendű felperes kötelesrészre való jogosultságát nem, csupán a hagyaték tiszta értékét vitatta.

[22] Az elsőfokú bíróság ítéletében kötelezte az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az I. rendű felperesnek 10.813.937 forintot kötelesrész jogcímén és ezen összeg után 2020. november 3-tól kezdődően a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű késedelmi kamatot. Ezt meghaladóan a keresetet elutasította.

[23] Kötelezte az alperest, hogy fizessen meg az államnak 375.000 forint illetéket. Megállapította, hogy 375.000 forint meg nem fizetett illetéket az állam visel.

[24] Kötelezte a felpereseket, hogy 15 napon belül egyetemlegesen fizessenek meg az alperesnek 2.464.612 forint perköltséget. Kötelezte az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az I. rendű felperesnek 990.600 forint perköltséget.

[25] Ítéletének indokolásában alkalmazott jogszabályként idézte a Ptk. 7:1. §-ában, a 7:3. § (1)-(2) bekezdésében, a 7:10. §-ában, a 7:11. §-ában, a 7:12. §-ában, a 7:13. §-ában, a 7:16. § (1)-(3) bekezdésében, a 7:17. § (1)-(3) bekezdésében, a 7:18. § (1)-(2) bekezdésében, a 7:29. § (1)-(2) bekezdésében, a 7:37. § (1)-(5) bekezdésében, a 7:63. § (1)-(2) bekezdésében, a 7:75. §-ában, a 7:76. §-ában, a 7:80. § (1)-(4) bekezdésében, a 7:82. § (1)-(3) bekezdésében, a 7:86. § (1)-(4) bekezdésében és a 7:94. § (1) bekezdésében foglaltakat.

[26] Az elsődleges és másodlagos kereset körében megállapította, hogy a végrendelet megtámadása vonatkozásában a felperesek keresetességi joga fennáll a Ptk. 7:37. § (2) bekezdése alapján. Az örökhagyónak házastársa, leszármazója nem volt, így a felperesek az örökhagyó törvényes örökösei a Ptk. 7:63. § (1)-(2) bekezdése értelmében.

[27] Az elsődleges és másodlagos kereset körében is bizonyításra szoruló tény, hogy a végrendeletet az örökhagyó írta-e alá.

[28] A végrendeletet géppel írták, kinyomtatták és „Végrendelet” megnevezéssel látták el. Az az örökhagyó halála esetére szóló vagyoni rendelkezést tartalmaz és azon a végrendelkező neve nyomtatott betűi felett kézírással az örökhagyó nevének megfelelő olvasható aláírás szerepel. Az okirat ezzel eleget tesz a Ptk. 7:12. §-ban szereplő törvényi feltételeknek, allográf végrendeletnek minősül.

[29] A végrendelet két lapból áll, ezért a Ptk. 7:17. § (1) bekezdése szerint további alaki érvényességi kellék az is, hogy minden lapját folyamatos sorszámozással lássák el, továbbá, hogy minden lapját a végrendelkező és mindkét tanú aláírja.

[30] Az alaki kellékek közül a felperesek csak azt vitatták, hogy a végrendelet lapjain lévő névaláírás az örökhagyótól származik-e. Ennek, mint különös szakértelmet igénylő szakkérdésnek a megítélésére írásszakértőt rendelt ki a felpereseknek a perfelvételi szakban előterjesztett keresetmódosításában foglalt indítványára figyelemmel.

[31] Az I. rendű felperes – a pert megelőzően – felkérte név² írásszakértőt annak megvizsgálására, hogy a perbeli végrendeleten található aláírások az örökhagyótól származnak-e. A szakértő számára a kérdéses anyag csak másolatban állt rendelkezésre, így a szakértői véleményben foglaltak szerint a „technikai hamisításra utaló jelek (pl. átnyomás, előrajzolás, fénymásolás), valamint bizonyos írássajátosságok (pl. kéznyomás, kézsúlyozás, vonalminőség) nem voltak vizsgálhatók”. A magánszakértői vélemény végkövetkeztetésként megkérdőjelezte az aláírások valóságát, ugyanakkor azt is leszögezte, hogy a kézeredet és a keletkezési körülmények megállapítása további, az irat eredeti példányán elvégzett, több összehasonlító anyag bevonásával történő vizsgálatot igényel. A kirendelt szakértő szakvéleményének megismerését követően a felperesek felkértek egy magánszakértőt, név³t is és csatolták az általa készített szakvéleményt.

[32] Ezeket az okiratokat az elsőfokú bíróság a Pp. 316. § (3) bekezdése alapján a felperesek nyilatkozataként értékelte.

[33] Részletesen ismertette a szakvélemény és a szakértő kiegészítő észrevételeiben tett megállapításokat, ezek alapján a szakvéleményt aggálytalannak értékelte.

[34] Az elsőfokú bíróság a szakvéleményt a további bizonyítékokkal is összevetette, figyelembe vette a végrendeleti tanúk vallomását, a felperesek és az alperes személyesen tett nyilatkozatát, illetve az okirati bizonyítékokat is. Megállapította, hogy a perbeli végrendeletnél közreműködő végrendeleti tanúk esetében nem merült fel kizáró körülmény, az örökhagyóval fennállt személyes baráti kapcsolatukra tekintettel pedig egyértelműen képesek voltak a végrendelező személyének igazolására.

[35] A végrendeleti tanúk vallomását ellentmondásmentesnek tartotta.

[36] Az orvosi dokumentáció alapján azt állapította meg, hogy az örökhagyónál az idült alkoholizmus már a 2019. október 18-án történő kórházba kerülését megelőzően is fennálló betegség volt. A zárójelentés azt is rögzíti, hogy az örökhagyó rendszeresen nagy mennyiségű alkoholt fogyasztott: napi szinten 3-4 dl vodkát és egy sört.

[37] A felperesek egyezően adták elő, hogy 2019. nyarán vált nyilvánvalóvá számukra, hogy az örökhagyó egészségi állapota drasztikusan megromlott (fáradékony volt, sokat fogyott). Elmondásuk szerint, amikor 2019. szeptember 10. napján - tehát a végrendelet aláírásához nagyon közeli időpontban - közös ismerősük temetésén együtt vettek részt, már zavartan viselkedett.

[38] Mellőzte a felperesek által indítványozott tanúk (tanú³, tanú⁴, tanú⁵) meghallgatását, mivel a felperesek nem hivatkoztak arra, hogy ezek a személyek jelen voltak az örökhagyó végintézkedésénél, az általuk bizonyítani kívánt tények pedig a jogvita elbírálása szempontjából nem jelentősek. Mellőzte a kirendelt igazságügyi írásszakértő és név³ írásszakértő meghallgatását is.

[39] Az ideiglenes hagyatékátadó végzésben foglaltak és az ingatlanforgalmi szakértő szakvéleménye alapján a hagyatéki vagyon értékét 79.982.857 forintban állapította meg, ebből levonva a hagyatéki terhek 15.099.174 forintos összegét a hagyatéki vagyon tiszta értékét 64.883.683 forintban állapította meg.

[40] A Ptk. 7:82. § (1) bekezdése alapján meghatározta az I. rendű felperest megillető kötelesrész összegét, amely után az alperest kamat fizetésére is kötelezte.

[41] Az elsőfokú ítélet ellen az I. és II. rendű felperes fellebbezett.

[42] Jogorvoslati kérelmükben elsődlegesen az elsőfokú ítéletnek az elsődleges vagy másodlagos kereseti kérelmük szerinti tartalommal történő megváltoztatását, az alperes első- és másodfokú perköltségben marasztalását, másodlagosan az elsőfokú ítélet hatályon kívül

helyezését és az elsőfokú bíróságnak új eljárás lefolytatására, új határozat hozatalára utasítását kérték.

[43] Az elsőfokú ítélet harmadlagos kereseti kérelmüknek helyt adó rendelkezése ellen fellebbezést nem terjesztettek elő.

[44] Megítélésük szerint az elsőfokú ítélet a Pp. 263. § (1) bekezdését, a 279. § (1) és (2) bekezdését, a 315. § (1) bekezdését, valamint a 316. § (1) és (3) bekezdését sérti.

[45] Álláspontjuk szerint szakértői igazságügyi írásszakértő szakvéleménye a Pp. 316. § (1) bekezdés *a)*, *b)*, *c)* és *d)* pontja alapján is aggályos, a szakvélemény a 316. § (3) bekezdésére figyelemmel ítélet hozatalához alapul nem szolgálhat.

[46] A szakvélemény hiányos, mivel nem tartalmazza az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX. törvény (a továbbiakban: Szaktv.) 47. § (4) bekezdésében, illetve az igazságügyi szakértői működésről szóló 31/2008. (XII. 31.) IRM rendelet (a továbbiakban: IRM rendelet) 10. §-ában írt kötelező tartalmi elemeket.

[47] A szakvélemény a perben csatolt, név2 által készített szakvélemény megállapításaival ellentétes következtetésre jutott, szakértői szakértő azonban a név2 által készített szakvélemény megállapításait nem értékelte, a két szakvélemény közötti ellentmondások okait nem tárta fel, ezekre magyarázatot nem adott.

[48] szakértői a szakvéleménye készítésekor ugyan észlelte, hogy a rendelkezésére álló írásminta túlságosan régi, de erről az elsőfokú bíróságot nem értesítette.

[49] A kirendelt szakértő szakvéleménye a Pp. 316. § (1) bekezdésének *b)* pontja alapján homályos is. Abban gyakran visszatérő szófordulat a „zömében, többségében” hivatkozás, ami arra enged következtetni, hogy van viszonyítási alap, melynek ismerete/ismertetése a helyes értelmezés/megítélés érdekében pontosítást igényel. Nem ad ugyanakkor arra választ, hogy a „zömében, többségében” megítélésnél szakmailag milyen különbségeket észlelt.

[50] A szakvélemény csupán feltételezésekre alapított a tekintetben, hogy a névtulajdonos örökhagyó a végrendelet keletkezési idején milyen írásképesességekkel rendelkezett. Ebben a vonatkozásban szakértői vizsgálatot nem végzett, csupán feltételezte, hogy a névtulajdonos „valamely külső vagy belső befolyásoló körülmény” hatása alatt állhatott, és hogy valamilyen „zavart okozó körülmény” állt fenn. A szakvéleményből nem derül ki, hogy szakértői örökhagyó csökkentett, vagy korlátozott írásképesége tekintetében az általa kifejtetteket mire, milyen peradatokra alapozza, ezért a szakvélemény e megállapítása homályos.

[51] Ezekről – az általa fennállónak vélt – körülményekről szakértői az elsőfokú bíróságot az IRM rendelet 12. § alapján nem tájékoztatta, holott ezek olyan körülmények, amelyek értékelése vagy figyelembevétele az ügy megítélése szempontjából szükséges lehet, így ez a hiány is megalapozza a Pp. 316. § (1) bekezdésének *a)* pontja alapján fennálló aggályosságot is.

[52] A feltételezés ellentétes a perben korábban meghallgatott tanúk és a peres felek előadásával is, hiszen az örökhagyó a végrendeleten feltüntetett időpontban még nem volt olyan egészségi állapotban, amely az írásképeségére bármilyen negatív hatással lehetett volna. Sem a végrendelet keltének napját (2019. szeptember 7.) követő 2019. szeptember 10-i temetésén, sem az I. rendű felperesnél a névnapján tett látogatáskor nem volt tapasztalható olyan fokú vagy irányú egészségromlás, amely az örökhagyó írásképeségére bármilyen negatív hatással lehetett volna.

[53] A felperesek érvelése szerint szakértői szakvéleménye a Pp. 316. § (1) bekezdésének *c)* pontja alapján önmagával, illetve a perbeli adatokkal is ellentétes.

Fellebbezésükben részletesen megjelölték azokat az aláírásmintákban megjelenő szerkezeti eltéréseket, amelyeket álláspontjuk szerint a szakértő nem vizsgált és rámutattak a szakvélemény további ellentmondásaira is.

[54] Érvelésük szerint az irányadó szakmai elvek szerint a kirendelt szakértő által rögzített írómozgás a szakvéleményben írtakkal szemben nem természetes írómozgásnak minősül.

[55] Álláspontjuk szerint a szakértő nem oldotta fel azt az ellentmondást, hogy átlagosnál jobb, vagy közepes íráskészségűnek tekintette-e örökhagyót. A szakvélemény feltételezésként adja elő, hogy szerinte mit tenne egy „hamisító”, és mik az aláírásoknál „legkövetkezetesebben megjelenő írásjellemzők”. A szakértő nem adta magyarázatát, hogy mire alapítja ezen megállapításait, valamint, hogy ha ezek a sajátosságok a névtulajdonosi aláírásoknál a „legkövetkezetesebben megjelenő írásjellemzők”, akkor a kérdéses, vizsgált aláírásokban miért nincsenek jelen, és ha nincsenek jelen, akkor nem merül fel az idegen kézeredet lehetősége.

[56] Hivatkozásuk szerint a szakvélemény helyességéhez azért is nyomatékos kétség fér [Pp. 316. § (1) bekezdés d) pont], mert a kirendelt szakértő a vizsgált és az összehasonlítási alapul szolgáló minták közötti, általa is felismert, rögzített és elismert jelentős különbségeket rendkívüli íráskörülmények fennálltának feltételezésével magyarázza, szakvéleményét nem a tényekre, hanem feltételezésekre alapítja.

[57] Aggályos a szakvélemény azért is, mert a perbeli szakkérdésre, valamint a vitatott észrevételekre és aggályokra csupán valószínűségi véleményt fogalmaz meg, amely az örökhagyó egészségi állapota és a végrendelet tételének körülményei tekintetében feltételezésen alapul. A szakvélemény hiányos, a feltett kérdéseket nem teljeskörűen, nem megfelelő szakmai érvek kifejtésével válaszolta meg, továbbá a szakvélemény magával és a perben rendelkezésre álló bizonyítékokkal is ellentétes, a perbeli bizonyítékok mérlegelésébe bocsátkozik, és az elvégzett mérlegelésre alapítja érdemi véleményét, ezzel az eljáró bíróság pozíciójába helyezkedve. E nem engedett mérlegelési tevékenység során pedig a szakértő a saját véleményét alátámasztó bizonyítékokat egyoldalúan elfogadja és ezeket kiragadva, az annak ellentmondó bizonyítékot pedig indokolás nélkül figyelmen kívül hagyva jut következtetésekre, tehát az egyébként tiltott mérlegelési tevékenysége is hibás, téves.

[58] A szakvélemény feltételezésen alapuló voltát az elsőfokú ítélet is rögzíti, azonban e körülménynek nem tulajdonít jelentőséget. Az örökhagyó egészségi állapotának megváltozására, hanyatlására irányuló külön kérdés után a tanúk egybehangzóan azt nyilatkozták, hogy ilyet nem észleltek a végrendelet tételkor, és az alperes által elmondottak is csupán arra utalnak jóval később, közvetlenül a kórházba történő befekvést megelőzően mutatkoztak látható jelek az örökhagyón. A nyilatkozatok szerint sem a tanúk, sem az alperes előtt nem volt ismert az örökhagyó semmilyen betegsége, így alkoholizmusa sem.

[59] A felperesek kiemelték, hogy az utólagos bizonyítás keretében megismert kórházi dokumentáció tartalma ellentétben áll az alperes által a tárgyalás során elmondottakkal, hiszen éppen az alperes állította, hogy az örökhagyónak nem volt alkoholproblémája, a betegség számára nem volt ismert, az váratlanul jelentkezett, mindeközben a kórházi adatfelvétel során ezzel ellentétes állítást tett. Köztudott ugyanakkor, hogy egy végzetessé váló alkoholbetegség kialakulása hosszabb idő során és számos megjelenési formában, szembetűnő változásokat eredményez, mely a közös háztartásban élők mindennapjai során elkerülhetetlenül tetten érhetőek.

[60] Utaltak arra is, hogy az orvosi iratokban szereplő „meglassult” mozgás az örökhagyónál a kórházba kerülésekor (2019. október 18.) lehetséges, hogy fennállt, a perben ugyanakkor ez semmilyen relevanciával nem bír. Az orvosi iratok nem bizonyítják, hogy

2019. szeptember 7-én, a végrendekezés időpontjában milyen állapotban volt az örökhagyó, tehát azt, hogy már ekkor „meglassult” lett volna a mozgása. A felek mindegyike és a tanúk nyilatkozatai alapján az örökhagyón olyan súlyú betegség jelei nyilvánvalóan nem voltak tapasztalhatók, amelynek hatására az írásképe alapjaiban megváltozott volna.

[61] Ahhoz, hogy a perben kirendelt szakértő szakvéleménye ebből a szempontból megfelelő legyen, a perben három konjunktív feltétel fennállásának kellett volna bebizonyosodnia: hogy az örökhagyó a végrendelet tételének időpontjában minden kétséget kizáróan alkoholbetegségben szenvedett; továbbá ezen kétséget kizáróan fennálló alkoholbetegség hatására az örökhagyó kézírása általában és az aláírása különösen jelentős változásokon ment át, amelyek a végrendelet tételének napján megnyilvánultak; a betegség hatására az örökhagyó írásképe és aláírása éppen úgy, oly módon és formában változott meg az összehasonlító mintákhoz képest, ahogyan az a végrendeleten szerepel. A perben azonban e feltételek egyike sem bizonyított.

[62] Kiemelték, hogy a kirendelt szakértő nem indokolta meggyőzően, miként lehetséges, hogy ugyanazt a releváns szakkérdést két igazságügyi szakértő egymással teljesen ellentétes eredménnyel válaszolta meg. Figyelembe vehető, értékelhető és értékelendő a szakmai álláspontjuk, amelyet két igazságügyi írásszakértő szakmai segítségével alakítottak ki, és így alkalmas arra, hogy a kirendelt igazságügyi szakértő szakvéleményét aggályossá tegye.

[63] A rendelkezésre álló szakértői vélemény aggályos, állításait kizárólag új szakvélemény beszerzésével tudják bizonyítani.

[64] Fellebbezésükben a felperesek értékelték az alperes személyes nyilatkozatait és a végrendeleti okirati tanúk tanúvallomásait, ennek körében vitatták az alperes szavahihetőségét, és a végrendelet keletkezésének körülményei tekintetében a nyilatkozatokban és vallomásokban található hiányosságokat, homályos, illetve egymásnak ellentmondó részeket négy csoportra bontva (az ingatlanba történő érkezés, a végrendelet aláírása, az ingatlanból történő távozás, egyéb körülmények) részletezték.

[65] Előadásuk szerint a perben a vizsgált végrendelet tételének, keletkezésének részletei és egyéb lényeges körülmények tekintetében a személyesen meghallgatott alperes, a jogi képviselője, valamint a két okirati tanú nyilatkozata, illetve vallomásai között olyan alapvető eltérések vannak, valamint ezen előadások olyan mértékig hiányosak, homályosak, semmitmondóak (a tanúk csupán két év távlatából a végrendelet tételénél semmilyen körülményre, részletre „nem emlékeztek”), valamint egymásnak és sokszor saját maguknak is ellenmondóak, hogy ezen peradatok helyes értékelése és mérlegelése alapján az elsőfokú bíróság nem állapíthatta volna meg, hogy „a végrendeleti tanúk vallomását, amelyeket önmagukban és egymással összefüggésben is értékelt, ellentmondás mentesnek tartotta” {ítélet [74] bekezdés}.

[66] Az alkoholbetegség ténye a perben egyértelműen bizonyítást nem nyert, mert bár az orvosi iratok valóban utalnak ezen betegségre, ám a perben meghallgatott felek és tanúk egyike sem tudott az örökhagyó ezen betegségéről, sőt maga az élettárs alperes is kifejezetten úgy nyilatkozott a perben, hogy az örökhagyónak nem volt alkoholproblémája.

[67] Az alperes fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú ítélet helybenhagyását és a felperesek perköltségben marasztalását kérte. Perköltségigényét a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (2) bekezdés a) és b) pontja, illetve a 3. § (5) bekezdése alapján – figyelemmel a 42.922.133 forint összegű pertárgyértékre – 743.832 forint + áfa összegben számította fel.

[68] Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a bizonyítékok megfelelő mérlegelésének eredményeként helyesen feltárt tényállás alapján a jogszabályok helyes alkalmazásával hozta meg ítéletét.

[69] A nem a jogszabályoknak megfelelő tartalmú vagy nem a jogszabályoknak megfelelően benyújtott szakvéleményt a törvény megfosztja a bizonyítéki jellegtől. Ennek legfontosabb következményeként a bíróság az ilyen szakvéleményben foglaltakat - a fél azonos tartalmú előadása alapján - legfeljebb tényállításként értékelheti. Szakértői bizonyítás esetén a bizonyító fél által előterjesztett bizonyítási indítvány tartalma határozza meg a szakértői bizonyítás módját és menetét.

[70] Az elsőfokú bíróság ezért nem sértett jogszabályt, amikor a név3-féle nyilatkozatot a Pp. 316. § (3) bekezdése alapján bizonyítékként nem vette figyelembe, azt csak a felperesek nyilatkozataként értékelte.

[71] A szakértői vélemény, mint minden más bizonyíték a bíróság mérlegelése alatt áll, azaz a bíróság meggyőződése szerint állapítja meg a szakvélemény bizonyító erejét, mérlegelve annak logikai egységességét, meggyőző erejét, a per egyéb adataival, más szakértői véleménnyel való összhangját vagy ellentmondását.

[72] Az elsőfokú bíróság a kirendelt szakértő véleményében és kiegészítő nyilatkozataiban rögzítettek ismertetését követően hangsúlyozta, hogy a kirendelt szakértő és név3 nyilatkozatai között nem talált kifejezett ellentmondást. A szakértő a kategorikus véleményadás kizártságát az időben közeli aláírásminták hiányával megfelelően megindokolta.

[73] Az adott esetben a felpereseket terhelte az általuk állított érvénytelenségi ok bizonyításának kötelezettsége, így az írásszakértői véleményhez szükséges megfelelő összehasonlító írásminták csatolása is, a bizonyítatlanság következménye is őket terhelte.

[74] A szakvélemény önmagában azért nem minősülhet aggályosnak, mert a felperesek állítása szerint a szakvélemény szakmai szempontból hibás. A felperesek kérdéseire a kirendelt szakértő kiegészítő nyilatkozataiban a válaszokat a szükséges körben részletesen indokolva megadta.

[75] A kirendelt szakértő véleményének értékelése mellett azonban az elsőfokú bíróság a szabad bizonyítás elve alapján minden tekintetben alapos bizonyítási eljárást folytatott, a bizonyítékok értékelése során figyelembe vette a végrendeleti tanúk vallomását, a felperesek és az alperes személyesen tett nyilatkozatát, illetve a csatolt okirati bizonyítékokat is. Az elsőfokú bíróság a végrendeleti tanúk vallomását ellentmondásoktól mentesnek tartotta.

[76] Álláspontja szerint a felperesek által állított, a Pp. 316. § (1) bekezdésének *a)* pontja szerinti hiányok nem állnak fenn.

[77] A Szaktv. 47. § (4) bekezdés *e)* pontja azt írja elő, hogy akkor rögzítse a szakértő a korábban eljáró szakértő véleményével kapcsolatos álláspontját, amennyiben a kirendelés kiterjed arra, hogy a korábbi szakvéleményben foglalt adatokat és megállapításokat értékelje. Mindezek a jelen ügyben nem állnak fenn. Az IRM rendelet 10. §-ának a szakvélemény megfelel, A szakértő egyébként 2022. szeptember 10-én nyilatkozott a felperesek által felkért személy észrevételeire. Észrevételében azt is rögzítette, hogy a szakértői vizsgálatot csak a rendelkezésére bocsátott anyagból tudta elvégezni, továbbá azt is, hogy milyen szakmai iránymutatás alapján alakította ki a szakvéleményét, tehát ezért is megalapozatlan a felpereseknek a Pp. 316. § (1) bekezdés *a)* pontja szerinti hivatkozása.

[78] szakértői szakvéleménye a Pp. 316. § (1) bekezdés *b)* pontja alapján nem homályos, ebből következően nem is aggályos. Az írásszakértő a 2022. szeptember 10-én

adott nyilatkozatában részletesen kifejtette, hogy a „zömében”, „többségében” kifejezések használata szakmai szempontból teljesen elfogadott, azok egyértelmű, világos kifejezések.

[79] Az írásfolyamat lezajlását befolyásoló és az aláírásban visszatükröződő belső és külső körülmények pontos meghatározása csak okfeltáró vizsgálattal, az aláírás keletkezési körülményeinek tisztázásával lehetséges, mivel azonban az írás keletkezésének körülményeiről a szakértőnek közvetlen tapasztalása nincs (mivel nem vett részt az aláíráson), kizárólag feltételezéseket fogalmazhat meg a tanúvallomások és a rendelkezésére bocsátott orvosi dokumentáció alapján.

[80] Az orvosi dokumentáció bizonyítja, hogy az örökhagyó idült alkoholista volt, aki rendszeresen nagy mennyiségű alkoholt fogyasztott, napi szinten 3-4 dl vodkát és 1 üveg sört, melynek következtében súlyos májelégtelenségben hunyt el, sőt, a felperesek nyilatkozata szerint fizikai leépülése már 2019 nyarán megindult. Emellett köztudomású tény, hogy az alkoholizmus kézremegéssel jár, amely nyilvánvalóan kihatással van az íráskészségre is.

[81] A szakvélemény a Pp. 316. § (1) bekezdés c) pontjának is megfelel.

[82] A felperesek által hivatkozott szerkezeti eltéréseket is vizsgálta a szakértő.

[83] szakértő1 a 2022. szeptember 10-i nyilatkozatában továbbá megállapította, hogy a kérdéses aláírások írómozgása összességében természetes, és megítélése szerint nincs ellentmondás a rendelkezésre álló írásminták között, tehát a szakvéleményben e tekintetben nincs ellentmondás. Megítélése szerint nincs ellentmondás a rendelkezésre álló írásminták közepes írásszínvonalúnak minősítése és a névtulajdonos átlagosnál jobb íráskészsége között, mert míg az előbbi megállapítás a rendelkezésre álló konkrét aláírásokra vonatkozik, addig az utóbbi egy olyan személyre, aki a variábilisan képzett aláírásai alapján az átlagosnál jobb íráskészséggel rendelkezik, tehát a szakértő feloldotta az ellentmondást. A vitatott aláírások vonatkozásában rögzítette, hogy írása részleteinek zöme megegyezik, tehát e körben sem merül fel ellentmondás.

[84] A szakvélemény megállapításai ellenőrizhetőek, a vizsgált iratokból kétséget kizáró módon levezethetőek, abból logikusan következnek.

[85] szakértő1 szakértő a szaktudására támaszkodva alakította ki szakértői véleményét, nem befolyásolta, hogy a felperesek által megbízott, név2 igazságügyi szakértő a rendelkezésére bocsátott iratmásolatok alapján milyen megállapításokra jutott, így arra a felperesek sem hivatkozhatnak megalapozottan. név3 egyszerű véleményével összefüggésben pedig a perben kirendelt szakértő nyilatkozatában részletesen kifejtette álláspontját, azt tételesen, szakmai szempontok alapján cáfolta.

[86] Hivatkozott az alperes arra, hogy a kialakult ítélkezési gyakorlat szerint a másodfokú eljárásban bizonyítás lefolytatásának akkor lehet helye, ha az elsőfokú bíróság elmulasztja az anyagi pervezetés körében felhívni a fél figyelmét, hogy a tényállítása alátámasztása szakértői bizonyítás útján lehetséges. Ilyen mulasztásra nyilvánvalóan nem került sor, erre a felperesek sem hivatkoztak.

[87] A Pp. a másodfokú eljárás során a bizonyítás eredményének felülmérlegelését csak akkor engedi meg, ha az okszerűtlen volt. Jelen eljárásban az elsőfokú bíróság által lefolytatott bizonyítás eredményének mérlegelésével kapcsolatban okszerűtlenség nem merült fel.

[88] Az alperes nyilatkozatai koherensek, világosak és egyértelműek. A tanúk nyilatkozata éppen az eltelt időnek megfelelő mértékben volt minden részletre kiterjedő, alapos és egybehangzó. Az okirati tanúzás semmilyen szempontból nem különleges esemény.

[89] Ellentmondás, illetve hiány a tanúvallomásokkal kapcsolatban sincs, azok aggálytalanok. A felperesek által a tanúvallomásokkal szemben kifejtett elvárásai nyilvánvalóan megalapozatlanok.

[90] A tanúbizonyítás eredményeként kétséget kizáró módon megállapítható, hogy az örökhagyó a tanúk jelenlétében írta alá a végrendeletét.

[91] A fellebbezés alapos.

[92] A Fővárosi Ítéltábla a fellebbezést a Pp. 376. § (1) bekezdés *a)* pontja alapján tárgyaláson bírálta el. Felülbírálati jogkörét a Pp. 370. § (1) bekezdésének megfelelően a fellebbezési kérelmek és a fellebbezési ellenkérelem korlátai között gyakorolta, azt vizsgálta, hogy az elsőfokú bíróság az elsődleges és másodlagos kereseteket megalapozottan utasította-e el.

[93] Mivel a felperesek másodlagos kérelmükben az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését indítványozták, a másodfokú bíróság – a fellebbezési kérelmek vizsgálatának sorrendjét megváltoztatva – elsőként azt vizsgálta, hogy szükséges-e az elsőfokú eljárás megismétlése, illetve kiegészítése az ügy érdemi eldöntését befolyásoló eljárási hiba kiküszöbölése érdekében.

[94] A felperesek jogorvoslati kérelmükben arra hivatkoztak, hogy az elsőfokú eljárásban kirendelt írásszakértő szakvéleménye a Pp. 316. § (1) bekezdés *a), b), c) és d)* pontjaiban foglalt okokból is aggályos, az ítélet meghozatalának alapjául nem szolgálhat.

[95] A perben az elsődleges és másodlagos kereset körében annak a jelentős ténynek a megállapítása, megítélése, hogy a végrendeleten szereplő aláírás örökhagyótól származik-e, különleges szakértelmet igényel. Ennek a ténynek a megítélésére az elsőfokú bíróság szakértőtől igazságügyi írásszakértőt rendelte ki, aki a szakvéleményét előterjesztette, abban a 2019. szeptember 7-i végrendeleten lévő örökhagyói névaláírás vonatkozásában annak örökhagyótól származását valószínűsítette. A felperesek a szakvéleményt aggályosnak tartották, kérték annak kiegészítését, a név3 igazságügyi írásszakértő szakmai segítségével megfogalmazott észrevételek és aggályok alapján feltett kérdések megválaszolását, a név2 igazságügyi írásszakértő által készített, 2020. október 6-án kelt előzetes írásszakértői vélemény megállapításainak értékelését, az utólagos bizonyítás keretében beszerzett újabb okiratok vizsgálatát.

[96] A kirendelt szakértő a szakvéleményt többször kiegészítette nyilatkozataival, újabb aláírásmintát értékelt, orvosi dokumentációkat tanulmányozott, szakértői megállapításait fenntartotta.

[97] A felperesek a szakvéleményt továbbra is aggályosnak tartották, csatolták a II. rendű felperes írásbeli megbízása alapján név3 igazságügyi írásszakértő által 2023. január 4-én készített magánszakértői véleményt.

[98] A másodfokú bíróság hangsúlyozza, hogy az eljárási törvény nem teszi lehetővé, hogy a felek a szakvéleménnyel szemben utóbb magánszakértői véleményt vagy a más eljárásban kirendelt szakértőtől származó szakvéleményt bocsássanak rendelkezésre az aggályosság alátámasztása érdekében. Az azonban nem kizárt, hogy ezek segítségével saját állításként a szakvélemény aggályosságára hivatkozzanak. A felperesek ennek ismeretében név3 szakvéleményének megállapításaira saját, szakértő segítségével szakmailag megalapozott állításként hivatkoztak, fellebbezésükben is ezen állításokkal kívánták a szakvélemény aggályosságát, hiányosságait alátámasztani.

[99] A szakvélemény hiányosságát mindig egyedileg lehet megítélni. Hiányos a szakvélemény, ha a szakértő nem válaszol a bíróság által feltett kérdésekre, vagy ha a szakvélemény formálisan tartalmazza ugyan a kérdésekre adott válaszokat, de abból

megállapítható, hogy a szakértő az ügygel összefüggő olyan jelenségeket, hiányosságokat vagy rendellenességeket észlelt, amelyek a megválaszolandó kérdések körén kívül esnek, de azoknak értékelése vagy figyelembevétele az ügy megítélése szempontjából szükséges lehet, a szakértő ugyanakkor erről nem tájékoztatta a bíróságot, így a szakvéleménye sem terjed ki e körülményekre (IRM rend. 12. §). Aggályos a szakvélemény akkor is, ha nem, vagy nem teljesen a felek által szolgáltatott peradatokon alapul. A szakvélemény speciális szakismeretet közvetít, így azzal szemben kiemelten fontos követelmény, hogy a bíróság és a felek számára is világos, követhető, ellentmondásmentes legyen. Homályos a szakvélemény, ha annak tartalma – akár egyes kérdések vonatkozásában – nem egyértelmű. A szakértőnek az általa lefolytatott vizsgálat alapján szakmai ténymegállapításokat kell tennie, majd e ténymegállapításokból kell levonnia a következtetéseit, és ennek eredményeként kell megválaszolnia a feltett kérdéseket. Ha mindezek a szakvéleményből a logika és az általános intelligencia alapján nem követhetők, nem érthetők, a szakvélemény homályos, így aggályos [IRM rend. 1. § (2) bekezdés; Szaktv. 2. § 15. pont, 47. § (4) bekezdés c) pont].

[100] A másodfokú bíróság megállapítása szerint az adott esetben a kirendelt szakértő véleménye – a kiegészítések ellenére – ezeknek a követelményeknek nem felel meg. Ennek oka nem az, hogy a felperesek a szakértői megállapításokkal nem értenek egyet, hanem az, hogy a szakmai érvekkel alátámasztott észrevételeikkel olyan aggályokat támasztottak a szakvéleménnyel szemben, amelyeket a kirendelt szakértő a válaszaival nem oldott fel, s amelyeknek a feloldására a bíróság – szakmai kompetencia hiányában – nem képes. A bíróság ugyanakkor a szakkérdés tárgyát képező releváns tényt sem állapíthatja meg szakvélemény nélkül, így a fennálló aggályok szakértői bizonyítással történő tisztázása szükséges.

[101] Hangsúlyozza a másodfokú bíróság, hogy a szakvéleményt és annak kiegészítéseit nem szakmai szempontból bírálta felül. A felperesek által szakértő segítségével megfogalmazott aggályokat nem szakmai szempontból, hanem azon tények alapján vizsgálta, amelyeknek megállapítása és értékelése a bíróság feladata.

[102] A felperesek fellebbezésükben helyesen hivatkoztak arra, hogy a kereseti kérelemben és az ellenkérelemben, a peres felek egyéb nyilatkozataiban előadottak alapján három körülménynek van alapvető jelentősége a per eldöntése, és az annak szempontjából jelentős tények szakértői megítélésénél: annak, hogy az örökhagyó a végrendelet tételének időpontjában minden kétséget kizáróan alkoholbetegségben szenvedett; az alkoholbetegség hatására az örökhagyó kézírása általában és különösen az aláírása jelentős változásokon ment át, amelyek a végrendelet tételének napján is megnyilvánultak; a betegség hatására az örökhagyó írásképe és aláírása az összehasonlító mintákhoz képest a végrendeleten szereplő módon változott meg.

[103] A szakértői vélemény feltételezése szerint a feltárt eltérő írássajátosságok abból adódhatnak, hogy az átlagosnál jobb íráskészségű és aláírásait variábilis módon képező névtulajdonos írómozgása valamely belső vagy külső befolyásoló körülmény hatására megváltozott. A szakértő feltételezésekbe bocsátkozott a vonatkozásban is, hogy amennyiben az aláírást manipulálták volna, a hamisító ennél hogyan „képezte” volna az írást, miként járt volna el. A szakértő előtt az örökhagyó esetleges betegsége (alkoholizmusa), illetve írásképeinek változásai nem voltak ismertek, részére a végrendelet tételéhez közeli időpontban keletkezett írásminták sem álltak rendelkezésre.

[104] A szakértői vizsgálatoknál – ahogyan arra a felperesek is hivatkoztak – fontos alapelv, hogy a szakértő a következtetést az általa közvetlenül megvizsgált adatok objektív és tárgyilagos értékelésével vonja le. A feltételezések, koncepciók beépítése arra vezet, hogy a szakvélemény aggályossá, vitathatóvá válik a szakértelemmel nem rendelkező bíróság és a felek számára is. A következtetést nem teszi tárgyilagossá, objektívvé az sem, ha a szakértő utólag, a tudomására jutott adatok alapján a feltételezett belső vagy külső befolyásoló

körülményt pontosítja, megnevezi, vagy további, a végrendelkezés időpontjához közelebbi időpontban keletkezett írásminta vizsgálatát is elvégzi. E körben nem megengedett az sem, hogy a rendelkezésre álló bizonyítékokat a szakértő a kompetenciáján kívül eső körben értékelje, „tényállást” állapítson meg, és szakmai megállapításait ehhez igazodóan tegye, illetve erősítse meg.

[105] Az örökhagyó végrendelkezéskor, illetve azt megelőzően fennálló betegsége, a végrendelkezéskor fennálló állapota, állapotának az íráskészségére, írásképesességére kiható változása tekintetében a tényállás megállapítása a bíróság feladata. Amennyiben ezek a tények a szakértői vélemény kialakítása szempontjából jelentőséggel bírnak, azokat a szakértő kirendelése előtt kell tisztázni, bizonyítani, és e tények közlésével szükséges a szakvélemény előterjesztésére a szakértőt felhívni.

[106] Nem a szakértő feladata a további bizonyítás indítványozása, a tárgyalási elv alapján a peranyag szolgáltatása a felek feladata. A Szaktv. 39. §-ában foglaltak szerint ugyanakkor a szakértő köteles a bíróság tudomására hozni, ha a szakvélemény elkészítéséhez további, fel nem tárt adatok szükségesek, adott esetben további írásminta szolgáltatása, az írásképeséget befolyásoló külső vagy belső körülmény fennállásának bizonyítása szükséges. A bíróságnak a pervezetés keretében kell erről tájékoztatnia a feleket [Pp. 317. § (1) bekezdés c) pont]. E tájékoztatást követően a felek indítványozhatnak további bizonyítást. Az adott esetben ez nem, illetve már a szakvélemény elkészítését követően történt meg, ami a felperesek által szakértő segítségével felvetett szakmai érvekkel együttesen a szakértői véleményt – annak kiegészítései ellenére – aggályossá teszi, amely aggályt az elsőfokú bíróság nem oldott fel, erre vonatkozó anyagi pervezetése nem volt megfelelő. Az anyagi pervezetés hibájára a felperesek a fellebbezésükben hivatkoztak, a szakértői bizonyítás kiegészítését, illetve újabb szakértő kirendelését kérték.

[107] Mindezekre tekintettel a Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú ítéletet a Pp. 384. § (2) bekezdés b) pontja alapján hatályon kívül helyezte, tekintettel arra, hogy elsőfokú eljárás szükség szerinti kiegészítése, az ügy érdemi eldöntését befolyásoló hibájának orvoslása az elsőfokú eljárásban indokolt és célszerű.

[108] A megismételt eljárásban az elsőfokú bíróságnak az örökhagyó végrendelkezéskor fennálló betegsége, alkoholizmusa, ennek az íráskészségére, írásképesességére, írásának, különösen aláírásának jellemzőire való hatása tekintetében a tényeket meg kell állapítania, s a szakértői vélemény kiegészítéséről vagy újabb szakértő kirendeléséről ezen tények alapján, azokat a szakértő tudomására hozva kell rendelkeznie, szükség esetén felhívva a felpereseket további, a végrendelkezés időpontjához közelebb keletkezett írásminták csatolására is [Pp. 317. § (1) bekezdés c) és d) pont]. E körben figyelembe kell venni a felperesek azon perbeli hivatkozását is, miszerint ilyen írásmintákkal az alperes rendelkezhet. A szakértői vélemény kiegészítésének elrendelésénél, illetve újabb szakértő kirendelésénél figyelembe kell vennie a felperesek által felhozott aggályokat is, tekintettel arra, hogy az az általuk felkért írásszakértő szakmai segítségével a kirendelt szakértő véleményével szemben ésszerű kétséget támaszt, a szakvélemény egyértelműségét vitássá teszi.

[109] A másodfokú bíróság a hatályon kívül helyező végzésében a Pp. 386. § (3) bekezdése szerint csak a felmerült perköltség (Pp. 81. §) és a meg nem fizetett illeték összegét határozta meg [az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 39. § (3) bekezdés c) pont, 42. § (1) bekezdés a) pont], azok viselése, illetve megfizetése kérdésében egyebekben az elsőfokú bíróság dönt. A felek kölcsönösen az ügyvédi munkadíj áfával emelt összegére vonatkozó igényüket vonták a perköltség körébe. Az összeg megállapítására a felperes és az alperesek esetében is az Ükr. 3. § (2) és (5) bekezdése alapján került sor. A rendelkezésre álló peradatok szerint a II. rendű felperes 1.250.000 forint fellebbezési illetéket fizetett meg, amelyre szintén figyelemmel kell lennie az elsőfokú bíróságnak.

Budapest, 2023. december 14.

Dr. Kovács Helga s.k.
a tanács elnöke

Dr. Kovács Éva s.k.
előadó bíró

dr. Mózsik Tímea s.k.
bíró